INTEGRO, een systematiek voor integrale kwaliteit van stedelijk groen

Opdrachtgever: Gemeenten Apeldoorn, Eindhoven, Den Haag, Hellevoetsluis, Hengelo, Oss, Venlo, Zoetermeer

INTEGRO, een systematiek voor integrale kwaliteit van stedelijk groen

A. Oosterbaan
J.C.A.M. Bervaes
P.A.M. Visschedijk

Alterra-rapport 621

Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, Wageningen, 2002

REFERAAT

Oosterbaan, A., J. Bervaes, P. Visschedijk 2002. INTEGRO, *een systematiek voor integrale kwaliteit van stedelijk groen.* Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Alterra-rapport 621. 40 blz.; 12 ref.

In samenwerking tussen Alterra en 8 gemeenten is een systematiek ontworpen voor het aanduiden van verschillende kwaliteitsniveaus voor stedelijk groen. Het systeem is gebaseerd op functies die het groen als integraal onderdeel van de openbare ruimte vervult. Voor het beoordelen van de kwaliteit kan per functie naar verschillende kwaliteitskenmerken worden gekeken. Voor 3 kwaliteitsniveaus zijn criteria voor deze kenmerken uitgewerkt. Tenslotte is voor enkele beheereenheden aangegeven hoe de jaarlijkse beheerkosten kunnen worden gekoppeld aan het kwaliteitsniveau.

Trefwoorden: stedelijk groen, kwaliteit, functies, beheer, kosten

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 14,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 621. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2002 Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte,
Postbus 47, NL-6700 AA Wageningen.
Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info@alterra.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Projectnummer 10942 [Alterra-rapport 621/EvL/01-2002]

Inhoud

Samenvatting 7

1 Inleiding 9

2 Bestaande kwaliteitsystemen 11

3 Eisen aan een nieuw systeem 15

4 Opzet van een nieuw systeem 17
- 4.1 Kwaliteit: een complex begrip 17
- 4.2 Functies van groen als integraal onderdeel van de openbare ruimte 17
- 4.3 Groenelementen als bouwstenen 18
- 4.4 Wijktypen en functies van groen 19
- 4.5 Beheereenheden voor groen 20
- 4.6 Kwaliteitkenmerken 22
- 4.7 Parameters 23

5 Het systeem INTEGRO 25
- 5.1 Stappen 25
- 5.2 Gebruik 33
- 5.3 Kwaliteitniveaus en kosten 34

Literatuur 39

Samenvatting

Dit rapport geeft de uitwerking van een systematiek voor de integrale kwaliteit van stedelijk groen.

In 2001 is in een samenwerkingsverband tussen 8 gemeenten en Alterra een project opgezet met als doel een beoordelingsysteem voor de kwaliteit van stedelijk groen te ontwerpen, dat te gebruiken is om voor bestaand groen gefundeerde beslissingen te nemen over uit te voeren beheermaatregelen en om met bestuurders en bewoners te communiceren over inrichting, gebruik en beheer van stedelijk groen.

Na een beknopte literatuurstudie is in een interactief proces nagegaan welke functies de belangrijkste groenbeheereenheden vervullen en welke kwaliteitkenmerken voor deze functies van belang zijn. Vervolgens is aan de hand van toepassing in de praktijk voor deze kwaliteitkenmerken een beschrijving gegeven voor een hoog kwaliteitniveau, een basisniveau en een te laag kwaliteitniveau. Hiervan is een overzicht samengesteld, waaruit een gemeente voor de relevante groenbeheereenheden kan bepalen welke functies van toepassing zijn, welke kwaliteitkenmerken van belang zijn en welke criteria men kan aanhouden om een basis of hoog kwaliteitniveau na te streven. Tenslotte is als voorbeeld voor enkele beheereenheden de gehele gedachtengang uitgewerkt en aangegeven op welke wijze de jaarlijkse beheerkosten kunnen worden gekoppeld aan een kwaliteitniveau.

1 Inleiding

Aanleiding

In het kader van de stedelijke vernieuwing die momenteel plaatsvindt, kan het groen als onderdeel van de openbare ruimte een belangrijke rol spelen. In veel gevallen zal van het bestaande groen afgevraagd moeten worden of het nog voldoet aan de eisen en wensen van deze tijd? Heeft het nog voldoende kwaliteit?

Kwaliteit is een complex begrip, vooral als het gaat om subjectieve waarden die naast veel objectieve toegekend kunnen worden. Kwaliteit van stedelijk groen heeft te maken met belevingswaarde (architectuur, schoonheid, natuurgevoel e.d.),
ecologische waarde (betekenis voor natuur), technisch beheer (voldoende groeiruimte, vitaliteit en levensverwachting e.d.) en milieuwaarde (stofvang, windbeïnvloeding e.d.).

Voor de beoordeling van de kwaliteit van stedelijk groen bestaan al enige systemen. De meeste gaan echter in op een beperkt onderdeel (bijv. alleen straatbomen) of een beperkt aantal aspecten (bijv. technisch beheer).

Doelstelling

De bedoeling van dit project is een beoordelingsysteem voor de kwaliteit van stedelijk groen te ontwerpen, dat te gebruiken is om voor bestaand groen gefundeerde beslissingen te nemen over uit te voeren beheermaatregelen in de komende 10 jaar (inclusief eventuele omvorming) en om met bestuurders en bewoners te communiceren over inrichting, gebruik en beheer van stedelijk groen.

Hierbij wordt onder stedelijk groen verstaan: wijk- en buurtgroen, straatbomen, parken en bossen en ecologische verbindingszones voor zover ze binnen de bebouwde kom liggen.

Werkwijze

Het project bestaat uit de volgende onderdelen:

- literatuurstudie
- Nagegaan is welke systemen voor de beoordeling van het functioneren van stedelijke groen er reeds bestaan. Hierbij is zijdelings gekeken in buitenlandse literatuur.
- inventarisatie beheersdoelen van stedelijk groen
- Beheersdoelen van stedelijk groen zijn vaak niet duidelijk omschreven. Door analyse van beheersplannen en groenstructuurplannen en gesprekken met beheerders zal worden nagegaan welke beheersdoelen er zijn.
- inventarisatie functies met parameters van stedelijk groen
- Nagegaan is welke functies stedelijk groen vervullen en welke parameters van belang zijn bij het beoordelen van het functioneren van stedelijk groen.
- ontwerp beoordelingsysteem
- Aan de hand van de verzamelde informatie is een beoordelingssysteem voor de kwaliteit van stedelijk groen ontworpen.
- toetsing beoordelingssysteem

Tijdens de opbouw van het systeem is op onderdelen in overleg met de deelnemers gekeken of het systeem werkbaar is. Het ontworpen beoordelingsysteem is getoetst door het toe te passen op verschillende type groenelementen in verschillende gemeenten.

Het project is uitgevoerd door onderzoekers van Alterra in 2001/2002, ondersteund door een klankbordgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten. Het project is gefinancierd door 8 deelnemende gemeenten en door Alterra.

2 Bestaande kwaliteitsystemen

In eerste instantie is in literatuur gezocht naar bestaande kwaliteitsystemen voor groen. In het documentatiesysteem Agralin ,waarin alle documenten zijn terug te vinden die aanwezig zijn binnen het netwerk van de Wageningse UR en LNV – gelieerde bibliotheken, is gezocht op de trefwoorden: kwaliteitssysteem, quality system, urban and green, kwaliteit en systeem.
Hetzelfde is gedaan met het zoeksysteem Copernic 2000 dat alle WEB-sites overkoepelt.

Het resultaat van bovenstaande zoekactie is mager. Agralin levert slechts een artikel op over Kwaliteitssysteem Groenvoorzieningen, Handleiding voor bedrijven. Van de CROW uit 1993. Het betreft vooral de kwaliteit van het bedrijf in aanleg en onderhoud van groen.

Over kwaliteit van groen in de stedelijke omgeving zijn geen specifieke geschriften gevonden. Wel komen boeken en artikelen voor waarin vanuit het ontwerp de kwaliteit wordt benadrukt. De kwaliteit voor het gebruik is daarin een belangrijk aspect.

Bij kwaliteitssysteem komen tal van artikelen voor die slaan op de ISO-normen, maar niet specifiek voor groen of natuur. Toch zou de literatuur over de systematiek van het opzetten van kwaliteitssystemen in dit kader wel eens handvatten kunnen bieden.

Ook de Web-sites leveren weinig bruikbaars op. Ook hier vooral ontwerpbureaus die zich in hun land of internationaal profileren, waarbij het begrip kwaliteit een soort "unique selling point" is . Voor de één is dat ecologische kwaliteit, voor de ander beeldkwaliteit enzovoorts.
Van de meest interessante sites zijn de interessantste pagina's uitgeprint, om er in te grasduinen. De combinatie "Quality systems" en "urban green" levert niets op.

Voorts is nog navraag gedaan via het ledenbestand van The International Federation for Parks and Recreation Administration (IFPRA). Dit leverde wel enige informatie over op onderzoek m.b.t. kwaliteit van stedelijk groen, maar niet over bruikbare systemen.

In de praktijk worden reeds meerdere systemen gebruikt voor de beschrijving en/of classificatie van de kwaliteit van groen als onderdeel van de openbare ruimte.

IBOR DHV
Het systeem Integraal Beheer van de Openbare Ruimte van DHV beschrijft de kwaliteit van de openbare ruimte aan de hand van de aspecten:
- technische waarde
- gebruikswaarde
- belevingswaarde

- milieuwaarde

De aspecten worden ingedeeld in:
- onderhoudbaarheid
- functionaliteit
- beeldkwaliteit
- netheid
- ecologie

Voor de inrichting van de openbare ruimte worden verschillende kwaliteitniveaus aangegeven: van standaard tot exclusief. Ook worden voor de beheersinspanningen verschillende niveaus aangegeven: extensief, normaal, intensief.
Er bestaat een koppeling in het systeem van inrichting en beheerinspanningen (Karrenbelt en Van der Zwan, 1999).
In dit systeem is groen slechts een klein onderdeel.

BOR Oranjewoud

Ingenieursbureau Oranjewoud heeft het model "Beheer Openbare Ruimte" (BOR) ontworpen.
Hierbij wordt in vijf fasen het gehele proces doorlopen. In de IJkingsfase wordt de openbare ruimte ingedeeld in herkenbare eenheden (structuurelementen) en wordt er een kwaliteitscatalogus gemaakt, waarin de kwaliteitskenmerken, -normen en –niveaus zijn vastgelegd en gevisualiseerd. Hierbij hoort ook een kostencatalogus. In de Registratiefase wordt de actuele kwaliteit van de onderscheiden structuurelementen in kaart gebracht en worden de doelen m.b.t. gewenste kwaliteit geformuleerd. In de Planstrategiefase worden de verschillen tussen de actuele en de gewenste kwaliteitsniveaus in beeld gebracht, inclusief de budgettaire gevolgen. In de Implementatiefase worden de plannen uitgewerkt per wijk. In de Monitoringsfase worden de resultaten op een rij gezet.

De basis van dit systeem wordt dus gemaakt in de eerste fase. Het begrip structuurelement is in dit systeem van cruciaal belang. Hieronder wordt verstaan een gebied/locatie, waarvoor een specifieke kwaliteitsniveau voor de openbare ruimte (als geheel of op onderdelen) wordt nagestreefd. Dit betekent dat groen in het algemeen onderdeel is van een structuurelement en vaak als integraal onderdeel, maar niet afzonderlijk op kwaliteit wordt beoordeeld.

Arnhem

Als basis is, mede aan de hand van ervaringen van Oranjewoud, een kwaliteitcatalogus gemaakt voor de belangrijkste elementen van de openbare ruimte. Een en ander is gerangschikt onder de thema's:
- mooi en functioneel
- heel en veilig
- schoon en netjes.

Voor elk van deze thema's zijn een aantal belangrijke zaken verder uitgewerkt. Deze staan in het volgende overzicht.

Thema	Kwaliteitaspect	Onderdeel
Mooi en functioneel	Ontwerp/vormgeving/uitstraling	Centrum
		Stedelijke zone
		Stadswijken
		Bedrijven
		Stedelijk groen
	Beeldkwaliteit openbare verlichting	Centrum en bijzondere plekken
		Stedelijke zone en bijzondere plekken
		Stadswijken en bedrijventerreinen
	Materiaalgebruik	
	Water en oevers	
Heel en veilig	Straat- en parkmeubilair	Banken en afvalbakken
	Elementverharding	Technische staat verharding
	Cultuurlijk groen beplanting	Wijk/stedelijk groen
Schoon en netjes	Zwerfvuil op verharding	Zwerfvuil
	Ongewenste kruiden op verharding	Ongewenste kruiden
	Hondenpoep	
	Graffiti en beplakking	

Vervolgens zijn per kwaliteitaspect vijf verschillende kwaliteitniveaus aangegeven: zeer hoog, hoog, basis, laag en zeer laag. Deze kwaliteitniveaus zijn beschreven, zo veel mogelijk in meetbare termen.
Tenslotte is aan elk kwaliteitsniveau een indicatieve eenheidsprijs gehangen.
Het beeldensysteem met de eenheidsprijzen is tot nu toe zeer handig gebleken bij de communicatie met de bestuurders en met bewoners. Er wordt momenteel een pilot uitgevoerd in 3 stadsdelen van Arnhem (Gemeente Arnhem 1999).
Het groen is ook in dit systeem zeer summier vertegenwoordigd.

Eindhoven

De Gemeente Eindhoven maakt een onderscheid in beheer/onderhoud en ontwerp/inrichting.

Voor het onderdeel beheer/onderhoud kent de Gemeente Eindhoven op dit moment een systematiek die deels aansluit op de CROW-methodiek (A,B,C,D-niveaus) en deels gebruik maakt van landelijke normen zoals de Stichting Nederland Schoon-methodiek. Op basis van locatie in de stad (verkeerwegen, woon-, winkel-, industriestraten, pleinen, etc.) en het niveau/type inrichting is bepaald welk onderhoudsniveau wenselijk is. Aan een eenduidige, integrale systematiek voor beheer en onderhoud wordt op dit moment gewerkt.

Voor het onderdeel ontwerp/inrichting is uitgangspunt de Wensbeeldkaart ruimtelijke kwaliteit van de gehele gemeente. Hierop is voor elk stadsdeel aangegeven of de ruimtelijke kwaliteit standaard, standaard plus, specifiek of exclusief moet zijn. Hetzelfde principe wordt toegepast op een buurt of wijk. Voor de inrichting wordt vervolgens een kwaliteitenmatrix gehanteerd, waarin naast bestrating en meubilair

ook groen is opgenomen. In deze kwaliteitenmatrix wordt aangegeven welk van de genoemde kwaliteitsniveaus gewenst, toelaatbaar en uitgesloten zijn.
Het groen is hierbij opgesplitst in: bomen, cultuurgroen (park, verkeers- en blokgroen) en natuurgroen (park, verkeers- en blokgroen).

Tilburg

Gemeente Tilburg heeft haar kwaliteitsniveaus bepaald met behulp van het Groenstructuurplan.
Daarnaast is een systematiek opgezet om de fysieke kwaliteit van het groen (vitaliteit, levensverwachting, vervanging) te bepalen. Voor het onderhoud heeft men de verschillende kostenniveaus voor de verschillende kwaliteitsniveaus vastgesteld (pers. med. J. Hanegraaf).

Er wordt momenteel door verschillende bedrijven en organisaties (o.a. CROW, DHV, Grontmij, Arcadis, STAD, GNL-Stadswerk) gewerkt aan systemen voor de kwaliteit van de openbare ruimte, waarin het groen als onderdeel wordt meegenomen. Er is vooral bij de grotere steden behoefte aan een integrale beoordeling van de kwaliteit van de openbare ruimte. Hierbij is het de uitdaging om verschillende systematieken voor wegen en andere verhardingen, groen, water, verlichting, riolering e.d. op een verantwoorde wijze te integreren.

3 Eisen aan een nieuw systeem

Vanuit de praktijk van inrichting en beheer van de groene ruimte worden verschillende eisen aan een nieuw systeem gesteld. Er kan hierbij een onderscheid worden gemaakt in inhoudelijke eisen en functionele eisen.

Vanuit de praktijk zijn de volgende eisen naar voren gebracht.

Inhoudelijke eisen	Functionele eisen
• Groen als integraal onderdeel van de openbare ruimte zien • Meetbaarheid van de onderwerpen • Koppelbaarheid kosten aan kwaliteit • Parameterkeuze afstemmen op aanwezige materiaal / gegevens • Aansluiten bij bestaande (meetbare) systemen • Beslisregels moeten verantwoord kunnen worden en inzichtelijk worden gemaakt • Voldoen aan kwaliteitseisen voor modelbouw (bijvoorbeeld i.v.m. ISO certificering)	• Presentatiemogelijkheden (voor vakmensen, politici en burgers) • Toevoegbaarheid nieuwe elementen op termijn (opbouw in modules) • Beheerder moet met systeem kunnen werken (gebruiksvriendelijk)

4 Opzet van een nieuw systeem

4.1 Kwaliteit: een complex begrip

Kwaliteit van groen is een complex begrip. Dit komt doordat groen, al of niet gepland, vele gebruiksvormen en doelen/functies kent. Kwaliteit kan worden gedefinieerd als de mate waarin de gewenste functievervulling plaats vindt. Om over kwaliteit een oordeel te kunnen geven moet dus eerst worden gekeken naar de functievervulling.

4.2 Functies van groen als integraal onderdeel van de openbare ruimte

Groen vervult vele functies. Deze kunnen op verschillende abstractieniveaus worden aangeduid.
In "Proef op de zon" (Hoogeveen en Vreke 2000) bijvoorbeeld, worden kwaliteitsindicatoren aangegeven voor de totale groene ruimte. Deze zijn onderverdeeld in drie categorieën:

- milieu-indicatoren
- belevingsindicatoren
- gebruiksindicatoren.

Een andere indeling voor stedelijk groen wordt gegeven door Robinette (1972).
Robinette deelt het functionele gebruik van groen als volgt in:

- context (functie, vorm, beeld)
- technisch (erosiebestrijding, geluidsbeheersing, atmosferische zuivering, verkeersgeleiding, tegengaan verblinding)
- klimatologisch (bescherming tegen zon, wind, neerslag en hoge temperatuur)
- esthetisch.

Om een passende indeling te vinden voor stedelijk groen is het goed eerst te kijken naar concrete functies. De functies van stedelijk groen in ons land zijn in het volgende overzicht samengevat.

Concrete functie	Abstractienivo 2	Abstractienivo 3
Elementgroen	Aankleding ruimte	Beleving
Maken dichte wand		
Maken diffuse wand		
Maken blok groen		
Creëren dak		
Vloerbedekking	Recreatief gebruik	Gebruik
Loopvlak		
Meubilair		
Kunstwerk Speeltuig		
Fysieke scheiding	Scheiding / geleiding	
Visuele scheiding		
Geleiding		
Windscherm	Scherm	
Regenscherm		
Stofscherm		
Zonnescherm		
Geluidscherm		
Isolatie		
Verbinding	Ecologische waarde	Milieu
Biotoop voor planten		
Biotoop voor dieren		
Buffer		
Voer voor dieren	Productie	Economie
Product		
Genees- en genotmiddel		
Voedingsmiddelen		
Werkgelegenheid		
Brandstof		
Cultuurhistorie	Cultuur	Cultuur
Begraafplaats		

Naast de functionele aspecten zijn er randvoorwaarden waar groen aan moet voldoen. Enkele belangrijke randvoorwaarden zijn: veiligheid en onderhoudbaarheid. Hiernaast is er sprake van oneigenlijk gebruik: fietsenstalling, toilet, riool, stort, misdrijf e.d.

4.3 Groenelementen als bouwstenen

Stedelijk groen is opgebouwd uit elementen. Voorbeelden van elementen zijn: boom, heg, bloemperk, grasveld, sloot, gracht, vijver, berm, dijk, wal. Op wat grotere schaal

spreekt men van objecten/ensembles, bijvoorbeeld: laan, sportpark, parkeerplaats, plein.
Bij inrichting van een woonwijk, straat of ander deel van een stad worden meestal verschillende elementen gebruikt, om te komen tot een goede functievervulling van het groen.

4.4 Wijktypen en functies van groen

Het gaat hier om stedelijk groen. In oude dorpen zonder nieuwbouw bestaat het groen vaak uit overblijfselen en uitlopers van het landelijk gebied. In uitbreidingsplannen is wel weer sprake van stedelijk groen.

De functie(s) die groen moet vervullen hangt samen met het type wijk, waarin het is gesitueerd. In een winkelcentrum moet groen andere doelen dienen dan in een industriewijk.

De volgende tabel geeft een overzicht van wijktypen en de belangrijkste functies, waarvoor groen een rol speelt.

Wijk/stadsdeel	Type	Hoofdfunctie	Functie groen
Centrum	Winkelcentrum	Winkelen	- aankleding - recreatie - scherm
	Historisch centrum	- cultuur - recreatie	- aankleding - recreatie - scherm
Woonwijk	Villawijk	wonen	- aankleding - scheiding - economisch
	Moderne schakelwoningen	wonen	Idem
	Oude nieuwbouw	wonen	Idem
	Vooroorlogse nieuwbouw	wonen	Idem
	Oude volksbuurt	wonen	Idem
	Centrumwoningen	wonen	Idem
Station/transferium		reizen/transfer	- aankleding - scherm
Wegen		vervoer/transport	- geleiding - aankleding - scherm
Spoorlijn		vervoer/transport	- scherm - aankleding
Sportcomplex		sport en ontspanning	- aankleding - scherm - scheiding
Onderwijscen-trum		onderwijs	- aankleding - recreatie
Begraafplaats		rustplaats overledenen	- aankleding - recreatie
Stadspark		- recreatie - cultuurhistorie	- décor - recreatie - cultuur - natuurbelevin g
Industriegebied	Productie	werken	- scherm
	Kantoren	werkomgeving	- aankleding - recreatie
Volkstuincomplex	Volkstuin Verblijfsvolkstuin	recreatie	- productie - recreatie
Overloopgebied stad-land		- verbinding - recreatie	- ecologisch - recreatie - voer e.a. - economisch

4.5 Beheereenheden voor groen

Bij het groenbeheer heeft het begrip “kwaliteit” in de regel betrekking op grotere eenheden die voor beheer van belang zijn. Vaak gaat het om grotere

objecten/ensembles die bestaan uit een samenstel van groenelementen, maar het kan ook om een enkel element gaan. Voor het beheer zijn dit de eenheden, waarop beheermaatregelpaketten worden toegepast. In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van veel voorkomende beheereenheden.

Deel van de stad	**Type**	**Beheereenheid groen**
Centrum	Winkelcentrum	- park - plein - straat
	Historisch centrum	- park - straat - plein
Woonwijk	Jaren negentig wijk	- straat - berm - plein/hofje - speelplein - vijver - sloot - parkeerplaats
	Jaren 70/80 wijk	idem
	Jaren 60 wijk	idem
	Vooroorlogse nieuwbouw	idem
	Oude volksbuurt	idem
	Centrumwoningen	idem
Station/trans-ferium		- plein
Wegen		- berm - laan - bomenrij - bomengroep
Spoorlijn		- station - tracé
Sportcomplex		- sportvelden - parkeerplaats
Onderwijscentrum		- plein - parkeerplaats
Begraafplaats		- begraafplaats
Stadspark		- bomenbestand - vijver - speelplaats - grasveld - jogging-route - skeelerbaan
Industriegebied	Productie	- bedrijfsterreinen - parkeerplaats - straat
	Kantoren	- parkeerplaats - straat - wandelplek
Overloopgebied stad-land		- straat - berm - beek/sloot - groenstrook

4.6 Kwaliteitkenmerken

Voor de onderscheiden beheereenheden kunnen de relevante functies worden aangegeven. Om een oordeel te kunnen geven over de kwaliteit, in de betekenis van "mate van functievervulling" moet eerst worden vastgesteld welke kenmerken van het groen hierover iets zeggen.

De belangrijkste kwaliteitkenmerken zijn :
1. N= Netheid (t.a.v. vuil)
2. S= Scherpte grenzen
3. OM= Onderhoudstoestand meubilair (banken, afvalbakken, hekwerken e.d.), wegen en paden
4. OG= Onderhoudstoestand groen
5. V= Vitaliteit groen
6. A= Architectonische vormgeving
7. E= Ecologische betekenis voor plant en dier
8. F= Fysieke veiligheid
9. S= Sociale veiligheid
10. B= Betrokkenheid gebruikers
11. T= Tevredenheid gebruikers

Hiervan zijn de meeste fysieke en visuele kenmerken. Betrokkenheid en tevredenheid gebruiker zijn dit niet.

In het volgende overzicht worden de belangrijkste functies van groen in de onderscheiden beheereenheden vermeld. Hiernaast is aangegeven welke kwaliteitkenmerken daarvoor van belang kunnen (niet elk kwaliteitskenmerk is overal van belang) zijn.

Beheereenheid	Hoofdfuncties van groen *)	Kwaliteitskenmerken **)
Straat	A,S	N, O***), V, A, F
Spoordijk	A, E	N, E
Berm	A, S	N, S, O, E, F, B, T
Plein (hofje)	A, R, C	N, S, O, V, A, F, Sv, B, T
Speelplaats	A, R, C	N, S, O, V, A, F, Sv, B, T
Parkeerplaats	A, S	N, S, O, V, A, F, Sv, T
Sloot	E, S	N, F, E
Beek	E, S	N, O, E, F, T
Vijver	A, E, S	N, S, O, V, A, E, F, B, T
Sportterrein	A, R, C	N, S, O, V, A, F, Sv, B, T
IJsbaan	A, R	N, E
Groenstrook	E, A	N, O, V, A, E, F, Sv, B, T
Bomengroep	A	N, O, V, A, E, F, Sv, B, T
Laan	A, S	N, S, O, V, A, F, Sv, B, T
Houtwal	A, S, E	N, O, V, E, F, Sv, B, T
Grasveld	A, R, S	N, S, O, V, A, Sv, B, T
Bedrijfsterrein	A, S	N, S, OG, V, A, E, F, Sv, B, T
Park	A, R, C, E	N, S, O, V, A, E, F, Sv, B, T
Heemtuin	A, E, R, P	N, O, V, A, E, F, Sv, B, T
Kruidentuin	A, P, R, C	N, O, A, E, F, Sv, B, T
Bos	A, R, P, E	N, O, V, A, E, F, Sv, B, T
Kinderboerderij	A, C, R	N, O, V, A, F, Sv, B, T
Hertenkamp	A, C, R	N, O, V, A, F, Sv, B, T

*) Functies: A= aankleding ruimte, R= recreatief gebruik, S= scheiding/geleiding/ scherm, E= ecologische waarde, P= productie, C= cultuur

**) Kwaliteitkenmerken :

- N= Netheid (ontbreken zwerfvuil)
- S= Scherpte grenzen (netheid)
- OM= Onderhoudstoestand wegen, paden en meubilair
- OG= Onderhoudstoestand groen
- V= Vitaliteit groen
- A= Architectonische vormgeving
- E= Ecologische betekenis voor plant en dier
- F= Fysieke veiligheid
- Sv= Sociale veiligheid
- B= Betrokkenheid gebruikers
- T= Tevredenheid gebruikers

***) In veel beheereenheden komt zowel groen voor als “civiele onderdelen” (wegen, paden, meubilair). In de tabel is de onderhoudstoestand voor groen (OG) en voor wegen, paden en meubilair (OM) niet gescheiden aangegeven.

4.7 Parameters

In de beheerspraktijk is behoefte aan harde waarden voor de kwaliteitkenmerken, ze moeten meetbaar zijn. De moeilijkheid is echter dat sommige kenmerken moeilijk te meten zijn en van sommige moeilijk aan te geven is wat de waarde moet zijn voor een optimale functievervulling.

Daarom wordt vaak gewerkt met een indeling met klassen. Deze klassen hebben een bepaalde bandbreedte. Belangrijk is dat de klassen in het veld te onderscheiden moeten zijn. Een logische en in de praktijk werkbare indeling voor kwaliteitniveaus is

ongeveer als volgt: hoge kwaliteit, basiskwaliteit en slechte (te lage) kwaliteit. Een nadeel hiervan is dat de klasse “basiskwaliteit” erg breed wordt. Tussen basiskwaliteit en hoge kwaliteit kunnen uiteraard wel meer klassen worden gemaakt, o.a. door gewichttoekenning aan de verschillende kwaliteitskenmerken. Ideaal zou zijn dat de verschillende kwaliteitniveaus in een beeld zijn vast te leggen. Bij dergelijke beelden blijft een beschrijving noodzakelijk van het belang van de verschillende kwaliteitskenmerken voor de functies die aan de betreffende beheereenheid worden toegekend.

In de volgende tabel zijn voor de belangrijke kwaliteitkenmerken de klassen “hoge kwaliteit”, basiskwaliteit en slechte kwaliteit ingevuld.

	Hoge kwaliteit	***Basiskwaliteit***	***Slechte kwaliteit***
Netheid	Geen rommel	Weinig rommel	Veel rommel
Scherpte grenzen	Scherpe grenzen	Grenzen goed te herkennen	Geen grenzen
Onderhoudstoestand meubilair	Alles in perfecte staat	Geen direct onderhoud nodig	Moeten worden vervangen
Onderhoudstoestand groen	Geen werkzaamheden nodig	Geen direct onderhoud nodig	Achterstallig onderhoud
Vitaliteit groen	Uitstekende bladkleur en –bezetting	Goede bladkleur en –bezetting	Sterfte en ongezonde delen
Architectonische vormgeving	Harmonieus geheel	Groen past in ruimte	Groen past totaal niet in ruimte
Ecologische betekenis	Hoge mate van natuurlijkheid of goede ecologische verbinding	Draagt bij aan natuurlijkheid	Geen betekenis
Fysieke veiligheid	Geen gevaar	Geen gevaar	Gevaar aanwezig
Sociale veiligheid	Zeer overzichtelijk	Overzichtelijk	Onoverzichtelijk
Betrokkenheid gebruikers	Gebruikers zelf actief	Er is betrokkenheid	Antipathie
Gebruikerstevre-denheid	Zeer tevreden	Tevreden	Zeer ontevreden

5 Het systeem INTEGRO

5.1 Stappen

Het systeem INTEGRO werkt via 3 stappen:
1. vaststelling beheereenheid
2. bepaling van de functies van de beheereenheid
3. beoordeling van de kwaliteit, d.w.z. van de mate waarin de genoemde functies worden vervuld

Stap1
Voor de vaststelling van de beheereenheid kan gebruikt worden gemaakt van overzicht A.

Overzicht A GROENBEHEEREENHEDEN

Nr	Beheereenheid
1	Bos
2	Sportterrein
3	Park
4	Parkje
5	Heemtuin
6	Kruidentuin
7	Hertenkamp
8	Kinderboerderij
9	Speelplaats
10	Hondenuitlaatplaats
11	Groenstrook
12	Spoordijk
13	Houtwal
14	Braakliggend terrein
15	Grasveld
16	Berm
17	Perk
18	Bomenlaan
19	Bomenrij
20	Bomenrij met ondergroei
21	Bomengroep
22	Bomengroep met ondergroei
23	Boom
24	Haag
25	Beek
26	Vijver
27	IJsbaan
28	Sloot
29	Oever
30	Pad
31	Meubilair
32	Hekwerk

Sommige beheereenheden zijn samengesteld uit verschillende groene en/of grijze onderdelen, die soms als afzonderlijke beheereenheden beschouwd kunnen/moeten worden.

Overzicht B FUNCTIES

Functie
Elementgroen
Maken dichte wand
Maken diffuse wand
Maken blok groen
Creëren dak
Vloerbedekking
Loopvlak
Meubilair
Kunstwerk
Speeltuig
Fysieke scheiding
Visuele scheiding
Geleiding
Geleding van de ruimte
Windscherm
Regenscherm
Stofscherm
Zonnescherm
Geluidscherm
Isolatie
Verbinding
Biotoop voor planten
Biotoop voor dieren
Buffer
Waterafvoer
Voer voor dieren
Genees- en genotmiddel
Voedingsmiddelen
Brandstof
Werkgelegenheid
Begraafplaats
Behoud cultuurhistorie

Overzicht C KWALITEITSKENMERKEN

Functie (niveau 1)	Functie (niveau 2)	Kwaliteitskenmerken
Aankleding	Vulling ruimte met losse elementen groen	Vitaliteit, onderhoudstoestand
	Creëren dichte wand ter afscherming	Dichtheid, vitaliteit
	Diffuse wand	Openheid, vitaliteit
	Creëren massief groen blok	Dichtheid, vitaliteit
	Creëren “dak”	Idem
Recreatief gebruik	Vloerbedekking	Onderhoudstoestand, netheid, sociale veiligheid
	Loopvlak	Vlakheid
	Meubilair	Onderhoudstoestand
	Kunstwerk	Idem
	Speeltuig	Idem
Scheiding	Fysieke scheiding	Dichtheid, onderhoudstoestand
	Visuele scheiding	Vitaliteit
	Geleiding	Veiligheid
	Geleding ruimte	
Scherm	Windscherm	Dichtheid
	Regenscherm	Dichtheid
	Stofscherm	Dichtheid
	Zonnescherm	Schaduw
	Geluidscherm	Isolerend vermogen
	Isolatie	Idem
Ecologie	Verbinding	Voedsel, rust, oppervlak, breedte
	Biotoop voor planten	Mogelijkheid voortplanting
	Biotoop voor dieren	Aanwezigheid voedsel, rust, beschutting
	Buffer	Oppervlak, breedte
	Waterafvoer	
Productie	Voer voor dieren	Hoeveelheid en kwaliteit
	Product	Idem
	Genees- en genotmiddel	Idem
	Voedingsmiddelen	Idem
	Brandstof	Idem
	Werkgelegenheid	Idem
Cultuur	Begraafplaats	Rust
	Behoud cultuurhistorie	Kwaliteit

Met de overzichten A en B kan voor elke groenbeheereenheid worden vastgesteld welke functies van toepassing zijn. Voorts kan in overzicht C worden nagegaan welke kwaliteitkenmerken van belang zijn. Dit hoeft niet een statisch systeem te zijn. Er kunnen altijd nieuwe functies en kenmerken worden toegevoegd (in bovenstaande tabel zijn reeds enkele kwaliteitkenmerken meer genoemd dan in paragraaf 4.5).

Zowel functies als kwaliteitkenmerken kunnen op verschillende aggregatieniveaus worden beoordeeld. Dit heeft wel consequenties voor de hardheid waarmee kwaliteitsniveaus kunnen worden onderscheiden.

In onderstaand overzicht is voor de meest voorkomende beheereenheden aangeduid welke functies deze in de praktijk kunnen hebben en naar welke kwaliteitkenmerken hiervoor gekeken kan worden. Voor elk kwaliteitkenmerk zijn drie kwaliteitniveaus aangegeven.

Veel voorkomende beheereenheden met hun functies met bijbehorende kwaliteitkenmerken en criteria voor kwaliteitniveaus.

Beheereenheid	***Functies***	***Kwaliteitken-merk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***	***Kwaliteitniveau te laag***
1 Bos	Recreatie	Afwisseling	Veel variatie	Gevarieerd	Monotoon
		Sociale veiligheid	Overzichtelijk	Redelijk open	Afgelegen en/of onoverzichtelijk
		Fysieke veiligheid	Veilig	Veilig	Gevaarlijke situaties aanwezig
		Netheid	Geen rommel*)	Weinig rommel	Veel rommel
	Biotoop voor plant en dier	Soorten-rijkdom**)	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten
2 Sportterrein	Sport/recreatie	Netheid	Geen rommel	Weinig rommel	Veel rommel
		Fysieke veiligheid	Veilig	Veilig	Gevaarlijke situaties aanwezig
		Onderhouds-toestand	Perfecte staat	Goed onderhouden	Onderhouds-achterstand
		Opbouw	Logisch	Logisch	Onlogisch
		Oppervlak	Ruim voor doelgroep	Voldoende voor doelgroep	Te klein voor doelgroep
		Aantal	Zeer veel	Veel	Weinig
3 Parkje	Recreatie	Oppervlak	Ruim voor doelgroep	Voldoende voor doelgroep	Te klein voor doelgroep
		Aantal gebruikers	Zeer veel	Veel	Weinig
		Sociale veiligheid	Overzichtelijk	Redelijk open	Afgelegen en/of onoverzichtelijk
		Fysieke veiligheid	Veilig	Veilig	Gevaarlijke situaties aanwezig
		Begaanbaarheid	Zeer goed	Goed	Slecht
		Bruikbaarheid meubilair	Perfecte staat	Goede staat	Onbruikbaar
		Aantal gebruikers	Zeer veel	Veel	Weinig
	Aankleding	Vitaliteit	Uitstekend	Goed	Slecht, ziekte en sterfte
		Onderhouds-toestand	Perfecte staat	Goed onderhouden	Onderhouds-achterstand
		Netheid	Geen rommel	Geen rommel	Veel rommel
	Ecologie	Soortenrijkdom	Veel	Redelijk veel	Weinig/eenzijdig
		Waterkwaliteit	Niet vermest/vervuild	Weinig vermest/vervuild	Sterk vermest/vervuild
4 Park	Zie parkje				
5 Heemtuin	Zie parkje				
6 Kruidentuin	Zie parkje				
7 Hertenkamp	Zie parkje				

Beheereenheid	***Functies***	***Kwaliteitken-merk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***	***Kwaliteitniveau te laag***
8 Kinderboerderij	Zie parkje				
9 Speelplaats	Recreatie	Onderhouds-toestand	Perfecte staat	Goed onderhouden	Onderhouds-achterstand
		Netheid	Geen rommel	Geen rommel	Veel rommel
		Fysieke veiligheid	Veilig	Veilig	Gevaarlijke situaties aanwezig
		Sociale veiligheid	Overzichtelijk	Redelijk open	Afgelegen en/of onoverzichtelijk
		Variatie	Creatieve inrich-ting, veel variatie	Standaard inrichting	Saai
		Opbouw	Logisch	Logisch	Onlogisch
		Oppervlak	Ruim voor doelgroep	Voldoende voor doelgroep	Te klein voor doelgroep
		Aantal	Zeer veel	Veel	Weinig
10 Honden-uitlaatplaats	Gelegenheid om hond los te laten	Netheid	Geen rommel	Geen rommel	Veel rommel
		Sociale veiligheid	Overzichtelijk	Overzichtelijk	Niet overzichtelijk
		Onderhouds-toestand	Perfect	Goed	Achterstand
11 Groenstrook	Aankleding	Vitaliteit	Uitstekend	Goed	Slecht, ziekte/sterfte
	Scheiding	Dichtheid	Scherpe scheiding	Herkenbare scheiding	Geen/onherken-bare scheiding
	Geleiding	Dichtheid	Zeer goed	Goed	Geen of slecht
12 Spoordijk	Scheiding	Fysieke veiligheid	Veilig	Veilig	Gevaarlijke situaties aanwezig
	Biotoop voor planten en dieren	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten
13 Houtwal	Aankleding	Vitaliteit	Uitstekende blad-bezetting en –kleur	Goede bladbe-zetting en –kleur	Ziekte/sterfte
		Volledigheid	Volledig	Voor meer dan 75% volledig	Voor minder dan 75% volledig
	Ecologische verbinding	Aanwezigheid barrières	Geen barrières	Nauwelijks barrières	Barrières aanwezig
	Biotoop voor planten en dieren	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten
	Brandstof	Hoeveelheid en kwaliteit	Veel en geschikt	Redelijk veel en goed	Weinig en slecht hout
	Scheiding	Dichtheid	Dicht	Redelijk dicht	Open

Beheereenheid	***Functies***	***Kwaliteitken-merk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***	***Kwaliteitniveau te laag***
14 Braakliggend terrein	Recreatief gebruik	Fysieke veiligheid	Egaal, vlak	Vlak	Ruw, oneffen
		Sociale veiligheid	Overzichtelijk	Redelijk open	Afgelegen en/of onoverzichtelijk
	Ecologie	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten
	Hondenuitlaat-plek	Zie honden-uitlaatplaats			
15 Grasveld	Recreatie	Netheid	Geen rommel	Weinig vuil	Veel rommel
		Vlakheid	Vlak	Redelijk vlak	Niet vlak
		Volledigheid	Volledig	Voor meer dan 95% volledig	Minder dan 90% volledig
		Onderhoud gras	Kort	Kort	Lang
	Aankleding	Netheid	Geen rommel	Weinig rommel	Veel rommel
16 Berm	Scheiding/gelei-ding	Volledigheid en vitaliteit	90% volledig en vitaal	Tot 75% volledig en vitaal	Minder dan 25% volledig en vitaal
	Biotoop voor plant en dier	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten
	Ecologische verbinding	Aanwezigheid barrières	Geen barrières	Nauwelijks barrières	Barrières aanwezig
	Aankleding	Kleur	Kleurrijk	Weinig kleur	Nauwelijks kleur
	Waterafvoer	Onderhouds-Toestand	Goed waterdoorlatend	Soms enkele plassen	Altijd drassig
17 Sierperk	Aankleding	Vitaliteit	Volledig en vitaal	Minimaal 75 % volledig en vitaal	Onvolledig en niet vitaal
		Kleur	Kleurrijk	Weinig kleur	Nauwelijks kleur
18 Laan	Aankleding	Vitaliteit	Volledig en vitaal	Minimaal 75 % volledig en vitaal	Onvolledig en niet vitaal
	Geleiding	Volledigheid	Kompleet	Functioneel	Geen/ onvoldoende
	Verbinding	Geen barrières	Zeer goed begaanbaar	Goed begaanbaar	Obstakels/ hekken sloten
19 Bomenrij	Aankleding	Vitaliteit	Uitstekend	Goed	Slecht, ziekte/sterfte
	Scheiding	Dichtheid	Scherpe scheiding	Herkenbare scheiding	Geen/onherken-bare scheiding
	Geleiding	Dichtheid	Zeer goed	Goed	Geen of slecht
20 Bomenrij met ondergroei	Aankleding	Vitaliteit	Uitstekend	Goed	Slecht, ziekte/sterfte
	Scheiding	Dichtheid	Scherpe scheiding	Herkenbare scheiding	Geen/onherken-bare scheiding
	Geleiding	Dichtheid	Zeer goed	Goed	Geen of slecht

Beheereenheid	***Functies***	***Kwaliteitken-merk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***	***Kwaliteitniveau te laag***
21 Bomengroep	Aankleding	Vitaliteit	Zeer goede blad-bezetting en –kleur	Goede bladbe-zetting/uitstraling	Ziekte/sterfte
	Beschutting	Dichtheid	Zeer goed gesloten	Volgroeid	Open/ onvolwassen
	Biotoop voor dieren	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Geen of weinig soorten
	Ecologie/cultuur historie	Ouderdom	Zeer oud	Oud	Jong
22 Bomengroep met ondergroei	Aankleding	Vitaliteit	Zeer goede blad-bezetting en –kleur	Goede bladbe-zetting/uitstraling	Ziekte/sterfte
	Beschutting	Dichtheid	Zeer goed gesloten	Volgroeid	Open/ onvolwassen
	Biotoop voor dieren	Soortenrijkdam	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Geen of weinig soorten
	Ecologie/cultuur historie	Ouderdom	Zeer oud	Oud	Jong
23 Boom	Aankleding	Vitaliteit	Zeer goede blad-bezetting en –kleur	Goede bladbe-zetting/uitstraling	Ziekte/sterfte
	Ecologie/cultuur historie	Ouderdom	Zeer oud	Oud	Jong
24 Haag	Aankleding	Vitaliteit	Uitstekend	Goed	Slecht, ziekte/sterfte
	Scheiding	Dichtheid	Scherpe scheiding	Herkenbare scheiding	Geen/onherken-bare scheiding
	Geleiding	Dichtheid	Zeer goed	Goed	Geen of slecht
25 Beek	Biotoop voor plant en dier	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten
	Waterafvoer	Debiet	Functioneel	Klein	Te klein
		Waterkwaliteit	Zeer schoon	Schoon	Vervuild
	Recreatie	Fysieke veiligheid	Geen gevaar, vlak aflopende taluds, ondiepe oevers	Geen gevaar, ondiepe oevers	Gevaarlijk, steile taluds, diep water aan de oever
26 Vijver	Recreatie	Fysieke veiligheid	Geen gevaar, vlak aflopende taluds, ondiepe oevers	Geen gevaar, ondiepe oevers	Gevaarlijk, steile taluds, diep water aan de oever
	Biotoop voor dieren	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Dood water, geen dierenleven
		Oppervlakte			
	Waterbuffer	Inhoud	Functioneel	Klein	Te klein
		Kwaliteit	Schoon, geen overstort	2-5 overstort per jaar	Meer dan 5 x overstort
27 IJsbaan	Recreatie	Fysieke veiligheid	Geen gevaar	Geen gevaar	Gevaarlijk
	Biotoop voor plant en dier	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten

Beheereenheid	***Functies***	***Kwaliteitken-merk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***	***Kwaliteitniveau te laag***
28 Sloot	Biotoop voor plant en dier	Soortenrijkdom	Veel soorten	Redelijk veel soorten	Weinig soorten
	Waterafvoer	Debiet	Functioneel	Klein	Te klein
	Recreatie	Fysieke veiligheid	Geen gevaar, vlak aflopende taluds, ondiepe oevers	Geen gevaar, ondiepe oevers	Gevaarlijk, steile taluds, diep water aan de oever
29 Kerkhof	Begraafplaats	Rust	Zeer rustig	Rustig	Te veel onrust
		Onderhouds-toestand	Perfect	Goed	Achterstand
30 Rosarium	Recreatie	Netheid	Geen rommel	Weinig rommel	Veel rommel
		Kleur/geur	Zeer veel variatie	Gevarieerd	Monotoon
		Onderhoud	Perfect	Goed	Achterstand
31Meubilair	Recreatie	Onderhoud	Perfect	Goed	Achterstand
		Aantal gebruikers	Zeer veel	Veel	Weinig
32 Hekwerk	Scheiding	Onderhoud	In perfecte staat	In goede staat	Onderhouds-achterstand

*) rommel = zwerfvuil, hondenpoep e.d.
**) bij soortenrijkdom gaat het i.h.a. om het aandeel van de potentieel natuurlijke soorten.

Voor elke beheereenheid kunnen met bovenstaande tabel 3 kwaliteitniveaus (hoge kwaliteit, basiskwaliteit en te lage kwaliteit) worden aangeduid. Elke gemeente kan dit op basis van verschillende kwaliteitskenmerken of combinaties hiervan doen, eventueel met toekenning van gewichten aan de verschillende kwaliteitskenmerken.

5.2 Gebruik

Het systeem kan voor verschillende doeleinden worden gebruikt.
Voor bestaande gebieden/elementen kan het gebruikt worden voor:

- beoordeling/monitoring van de kwaliteit van groen. Het systeem gaat hierbij in principe uit van een goed ontwerp. Bij disfunctioneren in geval van een verkeerd ontworpen beheereenheid, komt dit bij de kwaliteitbeoordeling naar voren, omdat bepaalde kwalteitkenmerken een lage waardering krijgen. Bijvoorbeeld in het geval van een verkeerde boomsoortenkeuze (te veel opgaande bomen), waardoor de gewenste dichtheid van een groenstrook in gevaar komt, krijgt de dichtheid een lage score.
- vergelijking van de kwaliteit van twee elementen of beheereenheden
- het onderbouwen van het benodigde budget voor groenbeheer
- kostenbesparing (onderzoek naar dure en relatief laag gewaardeerde of weinig toevoegende elementen in een wijk)
- prioritering van werkzaamheden

- aanpak van bekende probleemgebieden (de probleemgebieden zijn bijvoorbeeld bekend door de uitkomsten van de stadspeiling).

Voor nieuwe gebieden/elementen kan het worden gebruikt voor:
- de beoordeling van stedebouwkundige ontwerpen, vooral m.b.t. de functies van het groen
- de afweging van kosten en kwaliteit.

Daarnaast kan het ook ad hoc worden toegepast, o.a. bij de beoordeling van de kwaliteit van individuele elementen, bijvoorbeeld in verband met de peiling van tevredenheid van gebruikers of binnengekomen klachten.

5.3 Kwaliteitniveaus en kosten

Verschillende kwaliteitniveaus brengen ook verschillende kostenniveaus met zich mee. In onderstaande tabel is voor een aantal beheereenheden de spreiding in beheerkosten vermeld op basis van de gegevens van gemeenten die in 1999 en 2000 deelnamen aan de Databank Gemeentelijk Groenbeheer.

Beheereenheid	***Variatie in kosten (in Euro) volgens Databank Gemeentelijk Groenbeheer***
Bos	0.1 - 0.6
Sportterrein	0.3 - 22.2
Speelplaats	0.1 - 9.6
Houtwal	0.2 – 2.0
Braakliggend terrein	0.1 – 0.3
Grasveld	0.05 – 1.8
Berm	0.03 – 0.95
Sierperk	0.05 – 80.6
Bomenlaan	0.04 – 26.7
Sloot	0.1 – 2.2
Oever	0.01 – 0.9
Pad	0.01 – 6.3
Meubilair	0.08 – 90.9

Uit de Databank Gemeentelijk groenbeheer blijkt dat er een grote spreiding zit in de jaarlijkse beheerskosten tussen de gemeenten. De spreiding hangt o.a samen met de oppervlakte van het groen, de oppervlakte en het aantal inwoners van de gemeente. In hoeverre de spreiding in kosten ook samenhangen met kwaliteitsverschillen is niet bekend, maar wel te verwachten.

Om een goed inzicht te krijgen in de jaarlijkse beheerkosten per beheereenheid zouden de kosten voor goed gedefinieerde beheercategorieën en kwaliteitniveaus moeten worden geïnventariseerd.

Hieronder is voorbeeldmatig voor 3 beheereenheden uitgewerkt op welke wijze de jaarlijkse beheerkosten aan de kwaliteitniveaus gekoppeld kunnen worden.

Beheereenheid: groenstrook

Groenstrook; kwaliteitniveau hoog

Functies	***Kwaliteiten-kenmerk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***
Aankleding	Vitaliteit	Uitstekend	Goed
Scheiding	Dichtheid	Scherpe scheiding	Herkenbare scheiding
Geleiding	Dichtheid	Zeer goed	Goed

Beheer-maatregelen	***Jaarlijks:*** Randsnoei Maaien rand	 2x 2x	 1x 1x
	Periodiek: dunnen	 5 jr.	 5 jr.

Jaarlijkse beheerkosten (Euro per m2)		1-1.20	0.7-0.8

Beheereenheid: gazon

Gazon; kwaliteitsniveau basis

Functies	***Kwaliteit-kenmerk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***
Recreatie	Netheid	Geen rommel	Weinig vuil
	Vlakheid	Vlak	Redelijk vlak
	Volledigheid	Volledig	Voor meer dan 95 % volledig
	Onderhoud gras	Kort	Kort
Aankleding	Netheid	Geen rommel	Weinig rommel

Beheer-maatregelen	***Jaarlijks:*** Maaien Bemesten Kantenmaaien Bijmaaien Kantensteken Vuil verwijderen Blad verwijderen Rollen, slepen, doorzaaien etc.	 36 x 3 x 10 x 10 x 2 x 8 x 2 x 1 x	 24 x 2 x 5 x 1 x 4 x 1 x
	Periodiek: Bemesten Rollen, slepen, doorzaaien etc.		 4 jr. 4 jr.

Jaarlijkse beheerkosten (Euro per m2)		0.5-0.6	0.3-0.4

Beheereenheid: bomenlaan

Bomenlaan (leeftijd ca. 50 jaar); kwaliteitsniveau hoog

Functies	***Kwaliteitken-merk***	***Kwaliteitniveau Hoog***	***Kwaliteitniveau Basis***
Aankleding	Vitaliteit	Uitstekend	Goed
Scheiding	Dichtheid	Scherpe scheiding	Herkenbare scheiding
Geleiding	Dichtheid	Zeer goed	Goed

Beheer-maatregelen	***Jaarlijks:*** Controle Schoffelen boomspiegel	 1x 2x	 1x 2 x
	Periodiek: Snoei Boom-bescherming	 2 jr. 20 jr.	 5 jr. 20 jr.

Jaarlijkse beheerkosten (Euro per m2)		11-13	9-11

Literatuur

Butera, F., A. Grassi, P.Helm, A. Landabaso, en A. Zervos (edts), 1998. Rebuild the European cities of tomorrow. Proceedings of the 2nd European Conference, Florence, Italy 1-3 April 1998.

Hoogenboom, F.G.G., C.M.. Niemijer, R.A.M Schrijver en J.H. Spijker 2000. Databank Gemeentelijk Groenbeheer, rapportage boekjaar 2000. Wageningen, Alterra en Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut (LEI). 37 p.

Hoogeveen, Y.R. & J. Vreke (eindred.), 2000. Proef op de Zon. Indicatoren voor de kwaliteit van de Groene Ruimte. Alterra, Rapport 059. Wageningen.

Gemeente Arnhem, 1999. Kwaliteitscatalogus Arnhem.

Gemeente Eindhoven, 1998. Op weg naar Integraal Beleid Openbare Ruimte. 61 p.

Koops van ‘tJagt, 2001. BORG Groningen Tuin en landschap 11

Karrenbelt, E. en M. van der Zwan 1999. Werken aan een openbare ruimte met toekomst. Stadswerk 7, (11), 25-27.

Nass, J. en I. Mulder, 1988. Een studie naar vorm en functie van het stedelijk groen en groenstructuurplanning in de praktijk. Scriptie Vakgroep Tuin- en Landschapsarchitectuur Landbouwuniversiteit Wageningen, 103 p.

Robinette, G.O., 1972. Plant/people/and environmental quality, a study of plants and their environmental functions. U.S. Department of the Interior, National Park Service, Washington D.C., 140 p.

Steenbergen, C.M., 1988. Architectuur van stedelijke beplanting. Delftse Universitaire Pers, Delft, 177 p.

Timmermans, W. en J.G. de Molenaar, 1999. Biodiversiteit in de bebouwde omgeving. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, IBN-rapport 457, Wageningen, 86 p.

Timmermans, W., S. Tjallingii en S. Langeveld, 1998. Openbare ruimte en groenstructuur, VINEX duurzaam. Groen 98-02.